Ministerie van Justitie en Veiligheid

Minister van Justitie en Veiligheid
Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen
Directie Artificiële Intelligentie, Gegevensbescherming en Privacy

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Datum
20 november 2026

Onze referentie
8144840

Bijlage(n)
3

nota

Invoeringstoets Wet gegevensverwerkingen door samenwerkingsverbanden (WGS)

1. Aanleiding

Op verzoek van het ministerie van JenV heeft Hooghiemstra & Partners een invoeringstoets uitgevoerd naar de Wet gegevensverwerkingen door samenwerkingsverbanden (WGS). Dat rapport is op 23 oktober 2026 ontvangen. Aangezien de WGS destijds is ondertekend door de toenmalige MJenV en Minister voor Rechtsbescherming, wordt dit rapport aan u beiden aangeboden. Deze wet valt heden onder u beider portefeuilles: van MJenV vanwege de componenten "ondermijning" en "Zorg- en Veiligheidshuizen" en SJenV vanwege het aspect "bescherming persoonsgegevens".

2. Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd in te stemmen met het aanbieden van het rapport van Hooghiemstra & Partners door middel van bijgevoegde identieke brieven aan de Eerste en de Tweede Kamer, met ondertekening door u beiden.

3. Kernpunten

Op 1 maart 2025 trad de WGS in werking. Dat gebeurde tegelijk met het Besluit gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (BGS), de algemene maatregel van bestuur die nadere invulling aan de wet geeft. De WGS zorgde voor juridische grondslagen voor gezamenlijke gegevensverwerking door vier samenwerkingsverbanden die al langere tijd bestonden.[1] De WGS omschrijft een samenwerkingsverband als een verband van deelnemers die gezamenlijk gegevens verwerken voor een bij of krachtens deze wet vastgestelde doelstelling van zwaarwegend algemeen belang. Het gaat daarbij om de aanpak van enerzijds ernstige, ondermijnende vormen van criminaliteit en anderzijds van complexe problemen rond personen op het vlak van zorg en veiligheid.

De WGS kende een lange totstandkoming. Over het wetsvoorstel heeft de Autoriteit Persoonsgegevens driemaal geadviseerd. De Afdeling advisering van de Raad van State heeft, na een wetsadvies te hebben uitgebracht, ook voorlichting uitgebracht op verzoek van de Eerste Kamer over het gewijzigde wetsvoorstel. Vanuit de Eerste en de Tweede Kamer zijn er meerdere vragenronden geweest.

[1] Dat zijn:
- de Zorg- en Veiligheidshuizen, die zich richten op complexe multiproblematiek rond personen op het vlak van zorg en veiligheid, onder meer bij huiselijk geweld of ernstig verward gedrag.
- De Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC's), die georganiseerde en ondermijnende criminaliteit tegengaan.
- Het Financieel Expertisecentrum (FEC), dat toeziet op de integriteit van het financiële stelsel en specifiek op de aanpak van illegale financiële activiteiten, terrorismefinanciering en witwassen.
- De infobox Crimineel en Onverklaarbaar Vermogen (iCOV), die rapportages opstelt waaruit kan worden opgemaakt waar mogelijk crimineel verkregen of fiscaal ontdoken vermogen wordt verborgen.

Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen
Directie Artificiële Intelligentie Gegevensbescherming en Privacy

Datum
20 november 2026

Onze referentie
8144840

De zorgen zagen vooral op het evenwicht tussen enerzijds de bevoegdheden die de samenwerkingsverbanden kregen om gezamenlijk persoonsgegevens te verwerken, en anderzijds de waarborgen die de samenwerkingsverbanden daarbij in acht moeten nemen. Aan de Eerste Kamer is tijdens de behandeling toegezegd om een invoeringstoets te doen nadat de WGS meer dan een jaar in werking is.

Een invoeringstoets is geen wetsevaluatie, maar een middel om eerste signalen op te vangen over de wijze waarop wetgeving in de praktijk uitpakt en of bijsturing nodig is om haar beter te laten werken. In dat licht wordt bijvoorbeeld bezien welke knelpunten zich voordoen en of zich andere onbedoelde effecten voordoen. De invoeringstoets is ontwikkeld in reactie op het rapport Ongekend Onrecht. Hieruit bleek de noodzaak voor de overheid om actief op zoek te gaan naar signalen over fouten in het overheidsoptreden en problemen van regelgeving in de praktijk, zodat die kunnen worden opgepakt en opgelost. De invoeringstoets moet hier een bijdrage aan leveren.

De samenwerkingsverbanden zien de komst van de WGS over het algemeen als een positieve ontwikkeling, met name als het gaat om de juridische grondslagen om gezamenlijk gegevens te kunnen verwerken. Daarnaast wordt het door hen als positief ervaren dat er meer duidelijkheid is over de waarborgen en dat er toenemende aandacht is voor de bescherming van persoonsgegevens. Aan de andere kant wordt door de samenwerkingsverbanden ook een keerzijde ervaren van de codificatie. Zo is het overheersende gevoel dat niet geheel de bestaande praktijk is gecodificeerd, zijn er veel waarborgen gestapeld en kost het doorvoeren van deze waarborgen meer capaciteit dan voorheen.

Door de onderzoekers is waargenomen dat er binnen de samenwerkingsverbanden nog veel onduidelijkheid is over de juiste interpretatie van de wet. De meeste bevindingen in de invoeringstoets hebben betrekking op "ervaren onduidelijkheden of onvolkomenheden". Die hangen volgens de onderzoekers deels samen met het feit dat er in beperkte mate ervaring is opgedaan met de uitvoering van de wet en zullen na verloop van tijd door meer ervaring, onderlinge afspraken en kennis, vanzelf minder worden. Andere onduidelijkheden laten zich volgens de onderzoekers wegnemen door extra duiding op korte termijn, bijvoorbeeld middels een handreiking of gezamenlijk overleg hoe de wet gelezen moet worden. De onderzoekers bevelen aan om bij de wetsevaluatie na te gaan of deze onduidelijkheden en onvolkomenheden zijn verminderd of weggenomen. Hieruit kan in de toekomst blijken dat voor bepaalde bevindingen uit deze categorie aanpassing van de wetgeving gewenst is.

De onderzoekers hebben zeven aanbevelingen gedaan om op specifieke onderdelen te overwegen de WGS of het BGS aan te passen.[2]

4. Toelichting

De WGS en het BGS bevatten, mede als gevolg van de totstandkoming waarbij het wetsvoorstel en het BGS meer dan eens werden aangescherpt, een reeks aan waarborgen en voorwaarden voor de samenwerkingsverbanden. De onderzoekers stellen vast dat de (ten tijde van de behandeling van het wetsvoorstel gevreesde) risico's van ongecontroleerde en grootschalige koppeling van persoonsgegevens

[2] Deze hebben betrekking op het verwerken van gegevens over nationaliteit, de notificatieplicht, hernieuwde verwerking van persoonsgegevens door het FEC en de RIEC's, nieuwe deelnemers, de publiek-private taskforces van het FEC, de rol van het OM als inbrenger van signalen in de publiek-private taskforces, en het verbod op toegang tot systemen door incidentele deelnemers (zie blz. 59-60 van het rapport).

Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen
Directie Artificiële Intelligentie Gegevensbescherming en Privacy

Datum
20 november 2026

Onze referentie
8144840

zich niet hebben voorgedaan. De onderzoekers zien ook dat de samenwerkingsverbanden over het algemeen positief zijn over de komst van de WGS en de daarin geregelde juridische grondslagen om gezamenlijk gegevens te kunnen verwerken. Verder wordt het als positief ervaren dat er meer duidelijkheid is over de waarborgen die in acht moeten worden genomen. Tegelijkertijd kost het implementeren van de waarborgen meer capaciteit van de deelnemende organisaties dan verwacht, en is de uitvoeringspraktijk soms nog zoekende naar de beste manier om de wet te interpreteren en om processen daarnaar in te richten. De onderzoekers zien daarbij dat de samenwerkingsverbanden zeer gemotiveerd zijn om dit zo goed mogelijk te doen.

Er wordt momenteel ook door Hooghiemstra & Partners een invoeringstoets gedaan naar de Wet gegevensverwerking persoonsgerichte aanpak radicalisering en terroristische activiteiten, die op 1 juli 2025 in werking is getreden. De in deze wet opgenomen waarborgen lijken sterk op die opgenomen in de WGS. Conform een toezegging aan de Eerste Kamer wordt daarom de wetsevaluatie van de Wet PARTA gelijktijdig en in samenhang gedaan met de wetsevaluatie van de WGS. We bezien momenteel of het handig is om ook de beide invoeringstoetsen in samenhang te bezien voor zover er wederzijds relevante punten zijn, met dien verstande dat er wel separate beleidsreacties volgen.

4.1. Politieke context

De WGS kent een lange parlementaire geschiedenis. In de Tweede Kamer is het wetsvoorstel op 17 december 2020 aangenomen.[3] De Eerste Kamer heeft het voorstel op 18 juni 2024 aangenomen.[4] Tijdens de behandeling heeft de Minister van JenV toegezegd een invoeringstoets te zullen laten uitvoeren. Om die reden wordt het rapport naar beide Kamers gestuurd. In de conceptbrieven doet u daarbij de mededeling dat u de aanbevelingen zult bestuderen en dat u ernaar streeft in het voorjaar van 2027 met een inhoudelijke reactie te komen.

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

[3] Voor waren: PvdA, Krol, 50PLUS, VVD, SGP, CDA, ChristenUnie, PVV en FVD. Tegen stemden: D66, GroenLinks, SP, PvdD, DENK, Van Kooten-Arissen.
[4] Voor waren: OPNL, Lid Crone (GroenLinks-PvdA), SGP, D66, CDA, PVV, VVD, JA21, ChristenUnie, BBB en 50PLUS. Tegen stemden: GroenLinks-PvdA minus het Lid Crone, Volt, FVD, SP en PvdD.